

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 12. novembra 1890.

Obseg: Naznanilo in razglas. — Naznanilo. — Sadni mlin. — Razne reči — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Naznanilo in razglas.**

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarija 1891. leta.

S poukom v podkovstvu je združen tudi nauk o ogledovanji živine in mesa. Kdor želi sprejet biti v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. S spričevalom, da se je pri kakem kovaču izučil za kovaškega pomočnika;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega vedenja, in
4. da zna brati in pisati slovenski.

Ubožni učenci morejo tudi dobiti štipendijo po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendije imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo o poštenem vedenji, in
3. potrdilo, da so delali uže dve leti za kovaške pomočnike. Prošnje z le temi spričevali imajo poslati vsaj do 15. junija glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca junija 1891. leta. Kdor dobro prebije preskušnjo, more po postavi iz 1873. leta dobiti patent podkovskega mojstra, ker sedaj ne more nihče brez preskušnje postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec si ima za šolski čas skrbeti le za živež in stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmerom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živinskih in mescvnihi, zatorej naj bi skrbela županstva, da dobode vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in živinskega in mesovnega oglednika.

Janez Murnik,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis

začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 28. in 29. decembra t. l., in sicer: 28. decembra skušnja iz podkovstva za kovače, kateri niso obiskavali podkovske šole. 29. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kateri se hočejo podvreči tej skušnji, naj se oglase pri podpisanem vodstvu do 15. dne decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole v Ljubljani
dne 4. novembra 1890.

Dr. Karol vitez Bleiweis.

Sadni mlin.

Če je kedo pred tridesetimi ali tudi pred dvajsetimi leti prigovaljal našemu kmetovalcu, naj izpremeni svoje starokopitno gospodarstvo, dobil je malo povoljen od-

govor, ker kmetovalec si je mislil, kaj se bodem trudil in učil drugače gospodariti, saj me moja kmetija redi; ako je dobra letina, tudi kaj prihranim, več mi pa treba ni. A prišli so sedaj drugi hudi časi, gospodarstvo po starem načinu ne nese nič, kmetovalec porabil je prihranjene krajcarje in leze vedno bolj v dolgove. Poljanecem je ameriška, ruska ter indijska žitna konkurencija pohrala ves dobiček, ki so ga imeli od pridelovanja žita, vinščakom pa jemljeta trtna uš in strupena rosa še zadnji košček kruha izpred ust. Ne pomaga nič, udati se moramo in gledati, kako bi kje drugje mogli kaj zaslужiti. Dve kmetijski panogi sta, ki nam za prihodnost kažeta boljše dohodke, in sicer živinarstvo in sadjarstvo. Ti dve panogi sme slovenski gospodar smatrati za svoji rešenici. To velja toliko za Gorenjsko in Notranjsko, kolikor za Dolenjsko in za vse slovenske pokrajine. Koder to izprevidijo, tam obrne se jim kmalu na boljše, koder pa nočejo tega verjeti, tam pa bodo gotovo skorej dogospodarili. Vinarstvo ne bode nikdar več takšno, kakršno je bilo; potisneno bode tudi v najboljšem slučaju najmanj v tretjo vrsto glede važnosti, ali pa še bolj vzad. Res je, da bode za to preustrojitev gospodarstva našega potreba našim gospodarjem denarnih sredstev, katerih se jim pa ni nadejati od naših zastopov, marveč od posojilnih in hranilnih društev, katera naj si osnujejo, da si priskrbe o pravem času primerne osebne kredita.

Zlasti živinarstvo bode zahtevalo izdatnih stroškov, predno je dovedemo do one stopinje, na kateri nam bode šele moglo ugajati. Drugače je s sadjarstvom. Za sadjarstvo ne potrebujemo veliko glavnice, marveč le dobre volje in pridnosti. Zasadimo vsak prostorček, koder mora rasti drevje, sadimo dobro vzgojeno drevje pravih vrst, in dohodki nam ne bodo odšli. Poleg prodaje svežega sadja zadobiva pa uže sedaj izdelovanje sadnega mošta od leta do leta večo veljavo. Vina bode manj od leta do leta, ako se ga pa bode kaj pridelalo, imelo bode pa zaradi visokih pridelovalnih stroškov tako ceno, da navaden in tudi srednje imovit človek ne bode imel toliko sredstev, da bi si ga mogel toliko privoščiti, kolikor naše telo

poželi take okrepčevalne pijače. Tudi žganje bode moralo vsled visoke svoje cene prenehati za običajno pijačo, kar bode seveda prav. Nadomestilo oboji pijači bode gotovo sadni mošt, kateri ima vsa svojstva vinska, pa če tudi nima toliko finega okusa kolikor vino, vendar ima z zdravstvenega stališča mnogo prednosti celo mimo vina. Kedaj pa bode sadni mošt zadobil tako veljavo, tisti čas pa ni več daleč, pričel se je uže kazati. Srečen tist gospodar, ki bode imel ob svojem času dovolj doma pridelanega mošta! Zatorej nemudoma na delo! Imamo pa v Slovencih pokrajine, koder prideljujejo veliko mošta uže sedaj, a izdelovalne priprave za to so večinoma še zelo nedostatne. Tako je bila letos, na pr. na Gorenjskem izvrstna sadna letina. Samo na kolodvoru v Lescah so vložili nad 100 vagonov jabolk, poleg tega so pa Gorenjci naredili še veliko mošta, ki je letos najmanj

toliko dober, kolikor srednje dobro vino iz naših goric. Kakor smo uže gori omenili, imajo naši gospodarji še zelo pomankljivo pripravo za izdelovanje mošta. Z navadnim kamenim kolesom drobe v primernem koritu sadje ter ga potem stiskajo v stiskalnicah, ki so sicer velike, a malo in počasi stiskajo. Ko bi vsak gospodar imel tako pripravo, bilo bi že dobro, a ker je to nemogoče, poslužujejo se ene take naprave skoraj vsi gospodarji cele vasi. Da se potem to delo vrši počasi, je naravno, in marsikedo, ki noče čakati, rajši otreseno sadje, katerega ne more prodati, pokrmi živini in pride tako ob izvrstno pijačo, katero mora drugo

Podoba 1.

leto ob delu na polji, ob košnji, mlatvi itd. nadomestiti z dragim vinom.

Za napravljanje mošta imamo dve glavni napravi, namreč sadni mlin in sadno stiskalnico. Kdor je sadje drobil z mlinskim kamenom, vrtečim se v koritu, ve, kako počasno in slabo je to delo, zato ga ne bomo popisavali, marveč našim bralcem poročali o stroji, ki je zato narejen in ga rabijo na Nemškem, koder naredo vsako leto veliko milijonov hektolitrov sadnega mošta. Podoba 1. kaže tak stroj. Stroj je sestavljen iz štirinožnega stojala, dveh kamnenih valjarjev, iz priprave, ki prijemlje sadje ter je tišči med valjarja, iz

posode, v katero se deva nezdrobljeno sadje, iz kolesa na cmah ter iz vinte, s katero se stroj goni. Sadje se v tem stroji ne zmečka v močnik, ker iz takega močnika se ne da iztisniti mošt, ampak zdrobi se ravno v pravšen drobir. Prepričani smo, da takega stroja ne bode kupil vsak gospodar, a več skupaj si ga lahko omislijo, in izplača se jim ob dobri letini že v enem letu. Stroj stoji pri Ig. Hellerju na Dunaji 90 gld., kdor si ga pa naroči potom kmetijske družbe, dobi ga za 70 gld.

Razne reči.

* **Cepilna smola** je za sadjarja važen material. Za cepljenje rabi sicer raznovrstno mazivo, a vsem boljšim sadjarjem in vrtnarjem rabi dandanes izključljivo le cepilna smola, katera je tudi ob navadni toploti tekoča. Cepilno smolo je sicer lahko kupiti, vendar priporočamo sadjarjem naj jo sami delajo, ker jo ravno tako dobro naredijo, in to dosti bolj v ceno. Mrzlo tekočo smolo za cepljenje delaj tako le: Vzemi smrekove smole (nikakor pa ne borove) ali pa kolofonije ter jo zgrej pri ognju, da se razstopi. Če si vzela s trskami in z drugimi rečmi onečiščeno smolo, precedi jo skozi primerno redko tkanino. Raztopljeno smolo odmakni od ognja ter ji prilivaj počasi in pazljivo, da se ti ne vname, za osmi del smolne teže dobrega špirita. Vse to mešaj, ter, kadar je pomešano, naj se shladi. Nekateri pridevajo na kilogram te zmesi še kake tri žlice lanenega olja. Vrtnarji hranijo tako cepilno smolo v ploščevinastih posodah, ki imajo kakih 7 $\frac{1}{m}$ premera in ki so preko 10 $\frac{1}{m}$ globoko. Da je posoda lahko nositi ali kam obesiti, ima kam-bico od žice. Cepilna smola se maže s primerno narejenim klinčkom. Posoda seveda mora imeti pokrov, ki je pa preluknjan, da mazalni klinec lahko skozi moli. Cepilna smola se sčasoma tako strdi, da ni moči mazati, takrat treba deliti nekoliko špirita in oboje dobro premešati.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 212. Kje morem kupiti ceno dobrega umetnega gnoja? Poskusil bi rad s kalijevim gnojem pri trtah in sadnem drevju. Gnoj bi seveda moral imeti veliko kalija v sebi. (Fr. pl. S. v B.)

Odgovor: Za umetni gnoj Vam najbolj priporočamo domačo tvrdko Luckmann & Bamberg v Ljubljani, ki pa nima kalijevih gnojil v zalogi, ampak le kostno moko ter razne fosfate. Najboljše kalijevo gnojilo so Stasfurtske soli, a ker so uže na mestu drage in bi vozarina tudi veliko stala, zato si boste gotovo ceneje omislili to gnojilo, ako boste doma skupovali pepel, če tudi nekoliko drago. Pepel je izvrstno kalijevo gnojilo, in sicer toliko bolje, kolikor več je bukovega pepela.

Vprašanje 213. Imam sadni vrt, v katerega zahaja zajec, zato bi ga rad dobro, ceno in trpežno zagradil. Videl sem nekje žično ograjo, ki je bila narejena iz več vzporedno ob stebrih napetih in iz dveh žičnih gub ali plemenov, narejenih vrvi, v katere so bili žebli vpleteni. Blagovolite mi naznaniti, koliko stoji meter take vrvi, kje se dobi, ali je kaj trpežna in koliko vrst je mora biti, da zajcem ovira vhod na vrt. Ali je morda kake druge vrste ceneja in trpežna ograja, ker lesena od lat je premalo trpežna pa draga. (J. M. v Št. M.)

Odgovor: Nimamo pri roki cenika o takih vrveh, a toliko se spominjamo, da stoji meter pocinjene take vrvi z ozirom na kakovost od 6 do 20 kr. Take vrvi prodaja v Ljubljani A. Druškovič. Ograja iz takih vrvi, če je toliko gosta, da zajec ne more skozi njo, je zelo draga pa tudi nepraktična, zato je tudi ne boste nikoder videli. Taka ograja varuje kak prostor le proti živini. Zelo trpežna in prav dobra je ograja od pocinjene dratene mreže, ki je napeta ob hrastove stebre. Z ozirom na visokost ograje stoji meter od 1 do 2 gld. z mrežo, s stebrom in delom. Pustite si poslati cenik tvrdke Hutter & Schrantz na Dunaji, v njem najdete vse, kar Vam je potrebno vedeti. Kmetijska družba je tudi svojo drevesnico v Ljubljani dala ograditi s tako mrežo, sedaj stoji ograja uže štiri leta, a je kakor nova.

Vprašanje 214. Kedaj je bolje, triletna presajena drevesca gnojiti, jeseni ali pomladi, in katero gnojilo je najboljše? Zemlja, v kateri to drevje raste, je krepka. (A. B. v Št. J.)

Odgovor: Na vsa ta vprašanja je obširni odgovorjeno v prdznadnji številki „Novic“.

Vprašanje 215. Kedaj je bolje, travnike s travniško brano prevlečiti, jeseni ali pomladi? (A. B. v Št. J.)

Odgovor: Pravi čas travnike pobranati je pomladi, kmalu ko sneg skopni in predno prične trava zeleneti. Namen temu delu je, zemljo za rast prerahljati ter napraviti zraku vhod v zemljo in odstraniti mah. Naravno je, da se ta namen more pravilno doseči le pomladi.

Vprašanje 216. Imam njivo, iz katere bodem naredil travnik, ter ga ogradil z živo mejo. Smem ob meji, ki je poleg sosedove njive, zasaditi tako živo mejo? (J. M. v K.)

Odgovor: Na svoji njivi smete saditi, kar hočete in tudi živo mejo, le segati ne sme ta dna sosedov svet. Drugače je pa, če ima Vaš sosed kake stare pravice, na pr. da sme o obdelovanji svoje njive na Vaši obračati itd., ter bi bil vsled ograje oviran te svoje pravice izvrševati.

Vprašanje 217. Kedaj je najboljši čas saditi živo mejo od belega trnja, sedaj ali pomladi? (J. M. v K.)

Odgovor: Z vsemi lesnimi rastlinami je glede časa saditve enako; v rahli zemlji je boljše pomladi saditi, v težki, vezni zemlji pa jeseni. Naposled pa je neznatno malo razločka, zato lahko sadite, kadar je, in več je